

Povezanost obiteljskih odnosa sa psihičkim razvojem djeteta

Prof. dr. sc. Dubravka Kocijan Hercigonja, dr. med.

Poliklinika Kocijan Hercigonja, Zagreb

E-mail: poliklinika@kocijan-hercigonja.eu

ORCID: 0000-0002-1675-9842

Sažetak*

Mentalno zdravlje rezultat je brojnih čimbenika među kojima posebnu važnost imaju obiteljski odnosi. Obiteljska dinamika i odnos roditelj–dijete utječu od najranije dobi na stvaranje djetetove slike o sebi što se kasnije reflektira i na sve druge odnose tijekom života. U cilju sprječavanja negativnih posljedica roditeljskih odnosa na dijete, neophodna je edukacija od najranije dobi kao i multidisciplinarni pristup u rješavanju problema koji proizlaze iz narušenih obiteljskih odnosa.

Ključne riječi: dijete, mentalno zdravlje, obiteljski odnosi, psihički razvoj, psihopatologija

The connection of family relationships with the child's psychological development

Summary

Mental health is the result of numerous factors, especially family relationships. Family dynamics and the child-parent relationship influence the creation of a child's self-image from an early age, which later reflects on all other subsequent relationships throughout life. In order to prevent parental relationships from having negative consequences on the child, education from an early age is necessary, as well as a multidisciplinary approach to solving problems arising from damaged family relationships.

Keywords: child, mental health, family relationships, psychological development, psychopathology

---

* Članak je za tisak prilagođeno izlaganje koje je prof. dr. sc. Dubravka Kocijan Hercigonja održala na tribini „Suvremeni aspekti braka i roditeljstva“ u ožujku ove godine u organizaciji HKLD-a i Centra za proučavanje odnosa znanosti i religije Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

1. Uvod

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, mentalno zdravlje predstavlja stanje dobrobiti u kojem osoba ostvaruje svoje potencijale, uspješno se nosi sa životnim stresom, produktivna je u učenju i radu te je sposobna pridonositi kvaliteti vlastitog života i zajednice. Mentalno zdravlje sastavni je dio zdravlja te individualne i kolektivne sposobnosti da donosimo odluke, gradimo odnose, uspješno se nosimo s emocijama i prilagođavamo okolini. Razvoj mentalnog zdravlja djeteta povezuje se s brojnim aktivnostima i utjecajima, između ostaloga i s utjecajem socijalnog okruženja i strukture, dobrog poznavanja elemenata koji utječu na razvoj djeteta te odnosa sa osobama važnim za dijete, posebice članovima obitelji (1).

2. Refleksija povezanosti obiteljskih odnosa sa psihičkim razvojem djeteta

Brojna istraživanja ukazuju na povezanost i refleksiju ranih obiteljskih odnosa i privrženosti na psihički i somatski razvoj djeteta (2–6). To se odražava na razvoj djeteta na različite načine:

1) Dijete kroz obiteljske odnose stvara sliku o sebi, svojim vrijednostima kroz koje funkcionira s okolinom, razvija visoko ili nisko samopouzdanje, što se kasnije reflektira na funkcioniranje i odnose tijekom čitavog njegovog života.

2) Rani odnosi u obitelji, a posebice odnos majka – dijete, stvaraju kod djeteta osjećaj sigurnosti, pripadnosti, utječu na djetetov psihološki i biološki razvoj te stvaraju sliku o sebi koja se reflektira na sve buduće odnose tijekom života. Odnos majka – dijete stvara se već tijekom trudnoće što može negativno utjecati na djetetov razvoj već intrauterino, kao npr. u slučaju neželjene i odbacujuće trudnoće, bolesti majke (npr. depresija, ovisnosti), spoznaje o defektima djeteta. Često se kao primjer navodi rađanje djece sa znakovima ovisnosti ako je majka tijekom trudnoće uzimala sredstva ovisnosti. Djeca koja u najranijoj dobi s majkom i najužom obitelji nisu uspostavila sigurnu privrženost kasnije zaostaju u razvoju, motorno

su inhibirana, imaju vrlo često probleme sa spavanjem i hranjenjem (3).

3) Otac je važna figura u djetetovom razvoju jer kod djeteta stvara osjećaj sigurnosti kroz svoje dolaske i povratke (npr. odlazak na posao) jer odlasci (u djetetovom iskustvu) ne znače gubitak ili napuštanje. Otac je važan i kao osoba koja majci daje osjećaj sigurnosti i podrške što se pozitivno reflektira na majčino psihičko stanje o kojem ovisi i odnos majka – dijete. Kod djece koja imaju izrazite separacijske probleme moramo postaviti pitanje što dijete nije dobilo, radi čega je nesigurno, zašto se ne može odvojiti od roditelja. Postavlja se pitanje i je li taj roditelj svojim ponašanjem odgovoran za navedeno, bilo da je odbacivao dijete ili ga pretjerano vezao ili nije dozvoljavao odvajanje primjereno uzrastu, čime je rješavao svoju nesigurnost te dobivao na važnosti kroz dijete. Posljedice za dijete mogu biti nesigurnost te problemi u socijalnim odnosima, što se posebice reflektira prilikom polaska djeteta u školu jer takvo dijete neće znati uspostaviti socijalne odnose primjerene dobi. Emocionalna nesigurnost blokira dijete te ono ne koristi svoje kognitivno-intelektualne kapacitete što se reflektira na stvaranje slike o sebi, kako u kognitivnom tako i socijalno-emocionalnom razvoju.

4) Brojna istraživanja ukazuju na važnost dinamike obiteljskih odnosa koja utječe na djetetove odnose tijekom cijelog života.

5) Ispitivanja u komparativnim studijama djece napuštene nakon poroda i smještene u institucije, gdje su bili tjelesno dobro zbrinuti, ali bez potrebnog emocionalnog odnosa, ukazuju na brojne probleme u psihološkim odnosima prema sebi i svom samopouzdanju kasnije u životu. Takva djeca ne koriste kapacitete koje posjeduju, a vrlo često u adolescentnom razdoblju razvijaju depresivne reakcije, ponekad i sklonost suicidu. Slika koju smo stvorili o sebi (self) kasnije tijekom života utječe na naše odnose, a u najvećem dijelu slučajeva povezuje se sa obiteljskim odnosima (4,7,8).

6) Važno je naglasiti da se danas sve više susrećemo sa situacijama u kojima se dijete zloupotrebljava u rješavanju sukoba

među roditeljima kada roditelji ponekad manipulirajući djetetom rješavaju svoje probleme s partnerom, bilo informirajući dijete o problemima ili tražeći od djeteta da odaberu stranu. Često se od djeteta traži da bude „terapeut“ roditelju, odnosno dijete se postavlja u poziciju odgovornosti, krivnje, lojalnosti, a sve da bi roditelj preko djeteta dokazao svoju vrijednost drugom roditelju, ne vodeći pri tome računa o osjećajima i potrebama djeteta. Roditeljska dinamika u predadolescentom razdoblju najčešće rezultira nesigurnošću, problemima u socijalnim odnosima, pojavom brojnih somatskih smetnji kroz koje dijete vrlo često nesvjesno pokušava dobiti roditeljsku pažnju. Jedan od čestih problema kod djece koja odrastaju u poremećenim obiteljskim odnosima su otpori što se često manifestira u neizvršavanju očekivanih obaveza i zadataka. Navedeni problemi uzrok su dovođenja djeteta psihijatru ili psihologu, ali s nespremnošću da krivnju i potrebne promjene roditelji vide u sebi i svojim odnosima. Situacija postaje vrlo kompleksna u adolescentnom razdoblju koje je bitno za izgradnju identiteta, a za koje je važan razvoj, kao i identifikacija te odnosi s roditeljem istog i suprotnog spola. Ako se taj odnos nije uspostavio radi negativne dinamike u obitelji, adolescent će tražiti identifikaciju u grupi vršnjaka te kroz identifikaciju s vršnjacima koji mu daju sigurnost, vrlo često razviti negativne oblike ponašanja, posebice korištenje različitih sredstava ovisnosti, napuštanje školovanja i ignoriranje svih drugih smjernica koje je dobivao u obitelji. Takve smjernice često su nedjelotvorne jer nisu bile potkrijepljene primjerom u roditeljskom međusobnom odnosu. Jedan dio adolescenata u psihološko-biološkom razvoju i potrebama koje nisu bile zadovoljene, već traumatizirajuće, reagira izolacijom i otpisivanjem svojih sposobnosti što vrlo često dovodi do razvoja depresije, disocijativnih stanja, pa i psihotičnih reakcija. Sve navedeno zahtijeva ozbiljan terapijski pristup. No takav pristup ponekad neće biti učinkovit ako se ne promijene roditeljski odnosi, obiteljska dinamika, razumijevanje, struktura i davanje emocija, ali na pozitivan način (5–9).

7) Konačno, vrlo često se među stručnjacima postavlja pitanje mijenja li se psihopatologija kod djece i mladih. Velik broj stručnjaka za mentalno zdravlje, kao i roditelja i nastavnika, smatra da se mijenja, a prema najvećem broju stručnjaka isto je rezultat promjena u obiteljskim odnosima, sve većeg utjecaja okruženja i medija te povećanog pritiska i očekivanja od mladih osoba uz izostanak odgovarajuće podrške.

8) Ispitivanja usmjerena na prevalenciju pojedinih oblika ponašanja ukazuju na porast anksiozno-depresivnih stanja, ovisnosti, problema u komunikaciji, povezivanje djece preko društvenih mreža (npr. putem mobitela, interneta) bez razvijanja odnosa u realnom svijetu i pozitivne slike o sebi, već kroz generalizaciju koja vrlo često dovodi do niske razine svijesti o sebi i samopouzdanja što se reflektira na odnose kasnije u životu (9).

3. Zaključak

Važno je spoznati važnost roditeljskih i obiteljskih odnosa u psihičkom razvoju djeteta što je ranije moguće npr. uvođenjem edukacije mladih osoba o značenju obiteljskih odnosa u redovne školske programe radi postizanja razvoja pozitivnog mentalnog zdravlja. Neophodno je naglasiti da je isto moguće realizirati jedino kroz multidisciplinarnu suradnju profesionalaca i organizacija te kontinuirane edukacije (10).

Literatura

1. World Health Organization. Mental health. Updated 17 June 2022 [Internet]. 2022. [pristupljeno 20. 3. 2024.] Dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
2. Arbanas G. Razvoj identiteta djece i adolescenata. U: Badurina M, Jovanović Z, ur. Dječija duša treba da se sluša. Sarajevo: BHIDAPA; 2022. str. 34–43.
3. Kocijan Hercigonja D. Utjecaj različitih konteksta na rast i razvoj djece i adolescenata. U: Badurina M, Jovanović Z, ur. Dječija duša treba da se sluša. Sarajevo: BHIDAPA; 2022. str. 71–77.
4. Bowlby J. Attachment and loss. Vol. 3: Loss, sadness and depression. New York: Basic Books; 1980.

5. Arnautović A. Porodica i kriza. U: Badurina M, Jovanović Z, ur. Dječija duša treba da se sluša. Sarajevo: BHIDAPA; 2022. str. 78–85.
6. Winnicott DW. The theory of the parent-infant relationship. *Int J Psychoanal.* 1969;41:585–95.
7. Buljan-Flander G, Kocijan-Hercigonja D. Zlostavljanje i zanemarivanje djece. Zagreb: Marko M. usluge; 2003.
8. Famularo R, Kinscherrf R, Fenton T. Psychiatric diagnoses of maltreated children: preliminary findings. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatr.* 1992;31:863–7.
9. Williams L. Recall of childhood trauma: a prospective study of women's memories of child sexual abuse. *J Consult Clin Psychol.* 1994;62:1167–76.
10. Dodig-Ćurković K, Grgić M, Radić J, Ćurković M, Radić M, Pivac N i sur. Psihopatologija dječje i adolescentne dobi. Osijek: Svjetla grada; 2013.